

Правління Національного банку України

Р І Ш Е Н Н Я

Київ

Про розгляд результатів проведеного поглибленого аналізу щодо установи, яка потенційно здійснює безліцензійну діяльність з використанням вебсайту сервісу “BitCapital”

Розглянувши пояснювальну записку Управління захисту прав споживачів фінансових послуг від 04 лютого 2025 року № В/14-0003/15574/ТФП щодо прийняття рішення з метою захисту прав споживачів у сфері споживчого кредитування, зокрема про визнання у правочинах, що укладаються на сервісі “BitCapital”, наявності ознак фінансової послуги з надання коштів у кредит та заборону установі “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752) надавати споживачам на сервісі “BitCapital” послуги, які містять ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит, Правління Національного банку України зазначає таке.

Згідно зі статтею 99 Конституції України, статтею 192 Цивільного кодексу України, статтею 3 Закону України “Про платіжні послуги”, статтею 5 Закону України “Про валюту і валютні операції” гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків.

Однією з функцій Національного банку України є монопольне здійснення емісії національної валюти України та організація готівкового грошового обігу (стаття 7 Закону України “Про Національний банк України”).

Складна правова природа віртуальних активів не дає змоги визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом.

З огляду на чинні норми законодавства України (Закон України “Про Національний банк України”, Закон України “Про платіжні послуги”, Закон України “Про валюту і валютні операції” та інші) поняття “віртуальний актив” та регулювання операцій з ним не підпадають під режим регулювання:

1) обігу грошових коштів. Оскільки віртуального активу немає у формах банкнот, монет, записів на рахунках у банках, він не може бути визнаний грошима (грошовими коштами, коштами, грошовими знаками) відповідно до українського законодавства;

2) валютного законодавства. Оскільки віртуальний актив не може бути визнаний валютою або законним платіжним засобом іноземної держави та не є валютною цінністю відповідно до валютного законодавства;

3) обігу електронних грошей та використання платіжних засобів. Оскільки віртуальний актив не випускається банком і не є грошовим зобов'язанням певної особи, він не є електронними грошима¹;

4) цивільних правовідносин щодо регулювання діяльності з цінними паперами. У віртуальних активів немає ознак документа та емітента, а саме: немає установленної форми документа з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, немає визначення взаємовідносин емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та не передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливості передавання прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам, а отже, віртуальний актив не може бути цінним папером.

У віртуальних активів немає ознак документа у формі грошових знаків, немає емітента, а також немає мети виготовлення. Таким чином, віртуальний актив не може бути визнаний грошовим сурогатом (згідно з його визначенням у статті 1 Закону України “Про Національний банк України”).

Спільною заявою фінансових регуляторів, а саме: Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, щодо статусу віртуальних активів в Україні 30 листопада 2017 року доведено до відома громадськості інформацію про ризики операцій з віртуальними активами² та наголошено, що операції наражають фізичних осіб на суттєві ризики, зокрема ризик шахрайства, ризик можливості втрати коштів через крадіжку, відсутність гарантій щодо повернення коштів, вкладених у віртуальні активи, оскільки віртуальні активи не є законним засобом платежу.

В Україні наразі лише створюється правове поле для проведення в Україні операцій з віртуальними активами. Закон України “Про віртуальні активи” (далі – Закон), яким регулюються питання комплексного врегулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів в Україні, визначаються права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів, ще не набрав чинності. Набрання чинності Законом має бути одночасно з набранням чинності Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами”, який ще не прийнято.

Наразі триває активна робота над створенням законодавчого поля щодо регулювання ринку віртуальних активів, яке б відповідало найкращій

¹ Відповідно до частини другої статті 48 MiCA <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> розрізняють такий вид віртуального активу, як ЕМТ (токени електронних грошей). Правовий режим ЕМТ прирівнюється до режиму електронних грошей, включаючи можливість використовувати ЕМТ як засіб платежу. Усе регулювання ЕМТ повинно відповідати регулюванню електронних грошей.

² <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>.

міжнародній практиці. Згідно з Меморандумом про економічну та фінансову політику, схваленим Радою директорів Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ), Україна, а саме: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національний банк України за технічної допомоги МВФ та в консультаціях з МВФ, зобов’язалася підготувати відповідні зміни до законодавства.

До Національного банку України за період із 01 серпня 2023 року до 10 вересня 2024 року надійшло 380* звернень фізичних осіб, у яких, зокрема, повідомлялося про надання на вебсайті сервісу “BitCapital” <https://bitcapital.online/>³ установою “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752), що є позикодавцем (далі – сервіс “BitCapital”), на території України позик у USDT, за якими внаслідок виконання позикодавцем зобов’язання з передавання у власність фізичним особам – позичальникам USDT позичальники отримують кошти в національній валюті України – гривні (далі – позики). Відповідно до інформації, зазначеної на вебсайті сервісу “BitCapital”, USDT або Tether – криптовалюта, є стейблкоїном, що означає, що вона прив’язана до реальної валюти, такої як долар США (далі – USDT)⁴.

За результатами здійснення попереднього аналізу отриманої Національним банком України інформації, відповідно до статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, пунктів 2, 5, 8 розділу I, пунктів 11, 12 розділу II Положення про визнання належності послуги чи операції до фінансової / обмеженої платіжної послуги та виявлення здійснення безліцензійної діяльності на ринку небанківських фінансових послуг і платіжному ринку, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04 вересня 2024 року № 105 (зі змінами) (далі – Положення № 105), у зв’язку з виявленням ознак надання на вебсайті сервісу “BitCapital” послуг, які за своєю суттю містять ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит згідно із Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, та, відповідно, здійснення діяльності з надання такої послуги без дотримання вимог законодавства і нормативно-правових актів Національного банку України у сфері надання фінансових послуг, а саме про захист прав споживачів фінансових послуг, Національний банк України прийняв розпорядчий акт про проведення поглибленого аналізу установи “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752), а саме наказ від 12 вересня 2024 року № 822-но/ТФП.

За результатами проведення поглибленого аналізу складено протокол про проведення поглибленого аналізу від 26 вересня 2024 року

³ Перелік вебсайтів, на яких BitCapital здійснює надання послуг, постійно змінюється та оновлюється.

⁴ <https://bitcapital.online/faq>.

* Із 01 серпня 2023 року до Національного банку України надійшло більш ніж 720 звернень фізичних осіб щодо надання позик на вебсайті сервісу “BitCapital”, із них: 545 звернень надійшло до 09 грудня 2024 року (включно) та більш ніж 175 звернень надійшло за період із 10 грудня 2024 року до дати прийняття цього рішення.

№ В/14-0009/119443/КФ та Довідку за результатами поглибленого аналізу від 09 грудня 2024 року № В/14-0009/154221/КФ.

Результати поглибленого аналізу свідчать про те, що за наданою позикою на вебсайті сервісу “BitCapital” установою “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752):

фізичні особи-позичальники внаслідок виконання позикодавцем зобов’язання з передання у власність USDT отримують кошти в національній валюті України – гривні, що приховується позикодавцем шляхом зазначення позики в USDT;

отримання коштів здійснюється за плату та на умовах зворотності і строковості, що також підтверджується попереднім аналізом інформації та договорів позики, які містилися в отриманих Національним банком України зверненнях. Зокрема, аналізом:

Договору позики “АКЦІЙНИЙ 2.0” від 14 липня 2024 року № 3599007092-248100, наданого в зверненні від 29 липня 2024 року, вхідний № Ф-228347/1/15565 від 29 липня 2024 року;

Договору позики “ЕКСПРЕС” від 05 червня 2024 року № 3232607008-193491, наданого в зверненні від 09 липня 2024 року, вхідний № Г-227588/1/14307 від 10 липня 2024 року;

Договору позики “ПРЕМІУМ” від 29 лютого 2024 року № 3346315213-95482, наданого в зверненні від 22 березня 2024 року, вхідний № Ч-222468/2/6417 від 25 березня 2024 року (далі – Договори позики).

Так, в умовах Договорів позики визначено таке:

“Позика – кількісне вираження токенів USDT забезпечене системою забезпечення обороту (блокчейн TRON), що передаються Позикодавцем Позичальнику у власність, згідно п.1.1. цього договору, на умовах зворотності, строковості, платності.

Вартість Позики – грошовий еквівалент Позики у національній валюті України – гривні.

Прострочена заборгованість – Позика, проценти за користування, нараховані в межах строку володіння та розпорядження Позикою, комісії, передбачені договором, розмір цивільно-правової відповідальності та штрафних санкцій (за наявності), що підлягають поверненню та оплаті Позичальником на користь Позикодавця згідно цього Договору.”.

Також у пункті 1.1 Договорів позики зазначено, що Позикодавець передає у власність Позичальнику певну суму USDT (далі – Позика) на умовах строковості та платності, а Позичальник зобов’язується повернути Позику, сплатити проценти та комісії, визначені цим Договором.

Згідно з пунктом 2.1 Договорів позики визначена вартість Позики в національній валюті України – гривні, а також еквівалент у доларах США згідно курсу продажу доларів до гривні, встановленого Національним банком України.

У пункті 2.4 Договорів позики зазначено, що Позичальник сплачує Позикодавцеві проценти за користування Позикою за фіксованою ставкою від вартості Позики на день укладення Договору позики згідно з пунктом 2.1 Договору позики за кожен день.

У пункті 2.5 Договорів позики зазначено, що Позичальник сплачує одноразову комісію за отримання Позики в розмірі 4% від вартості Позики на день укладення Договору позики згідно з пунктом 2.1 Договору позики, яка нараховується одноразово та підлягає утриманню в момент передачі Позики. Комісія за отримання Позики утримується Позикодавцем із Позики за оформлення Договору позики.

Таким чином, Договорами позики передбачене нарахування процентів за користування Позикою та комісій від вартості Позики, тобто від суми Позики, визначеної в національній валюті України – гривні.

Отже, Договори позики, що укладаються на вебсайті сервісу “BitCapital” із фізичними особами, мають всі ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит, оскільки фізичні особи як позичальники внаслідок виконання позикодавцем зобов’язання з передачі у власність USDT отримують кошти в національній валюті України – гривні на умовах зворотності, строковості, платності.

У пункті 7.4 Договорів позики сторони погодили, що зміст правочину за цим Договором регулюється правом України.

Відповідно до статті 45 Закону України “Про міжнародне приватне право” (далі – Закон про міжнародне приватне право):

1) до договорів споживання належать договори щодо придбання товарів та одержання послуг особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності;

2) вибір права сторонами договорів споживання не може обмежити захист прав споживача, який надається йому імперативними нормами права держави, у якій є його місце проживання, перебування або місцезнаходження, якщо, зокрема:

укладенню договору передувала оферта або реклама в цій державі та споживач здійснив усе необхідне для укладення договору в цій державі; або замовлення від споживача було прийняте в цій державі.

Згідно зі статтею 10 Закону про міжнародне приватне право правочин та інші дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на підпорядкування цих відносин праву іншому, ніж те, що визначається згідно із Законом про міжнародне приватне право, в обхід його положень, є нікчемними. У такому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до Закону про міжнародне приватне право.

Таким чином, Договори позики регулюються законодавством України, до якого належить, зокрема, Цивільний кодекс України, спеціальні закони України та нормативно-правові акти Національного банку України.

Відносини позики та кредиту на території України врегульовані Цивільним кодексом України, Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та Законом України “Про споживче кредитування”.

Зокрема, стаття 536 Цивільного кодексу України встановлює, що за користування чужими грошовими коштами боржник зобов’язаний сплачувати проценти, якщо інше не встановлено договором між фізичними особами. Розмір процентів за користування чужими грошовими коштами встановлюється договором, законом або іншим актом цивільного законодавства.

Статтею 1048 Цивільного кодексу України визначено, що договір позики вважається безпроцентним, якщо позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками.

Відповідно до статті 179 Цивільного кодексу України річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов’язки.

Поняття цифрової речі визначено в статті 179¹ Цивільного кодексу України, відповідно до якої цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої статті 179¹ Цивільного кодексу України (частина перша статті 179¹ Цивільного кодексу України).

Особливості правового режиму цифрових речей визначаються законом. До цифрових речей застосовуються положення Цивільного кодексу України про речі, якщо інше не встановлено Цивільним кодексом України, законом або не впливає із сутності цифрової речі (частина друга статті 179¹ Цивільного кодексу України).

Криптовалюти є різновидом віртуальних активів.

Відповідно до визначення, що наводиться в стандартах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (англійською мовою Financial Action Task Force) (FATF)⁵, віртуальним активом є цифрове вираження вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або передавати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Віртуальні активи не охоплюють цифрового вираження стандартних (фіатних) валют, цінних паперів та інших фінансових активів.

Аналогічне визначення віртуального активу міститься в Законі України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення”.

До віртуальних активів, відповідно, застосовуються положення Цивільного кодексу України про речі, оскільки інше не встановлено ним, законом та не

⁵ FATF – Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. Рекомендації FATF (зі змінами від жовтня 2021 року) за посиланням: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>.

впливає із сутності цифрової речі (частина друга статті 179¹ Цивільного кодексу України).

Згідно з частиною першою статті 1054 Цивільного кодексу України за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові в розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Відповідно до Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” кредит – грошові кошти, які надаються надавачем фінансових послуг (кредитодавцем) особі (позичальнику) у користування на поворотній основі на визначений строк із сплатою процентів.

Згідно з умовами Договорів позики, укладених на вебсайті сервісу “BitCapital” зі споживачами, останнім передається у власність кількісне вираження токенів USDT, тобто речі, визначені родовими ознаками, що згідно зі статтею 1048 Цивільного кодексу України не передбачає платності (процентів за користування).

Однак, як зазначалося вище, Договорами позики передбачено нарахування відсотків за користування Позикою (нарахування здійснюється від вартості Позики в гривні) та Договори позики укладаються на умовах зворотності і строковості, тобто на поворотній основі на визначений строк.

Тобто внаслідок виконання позикодавцем зобов'язання з передачі споживачам у власність USDT споживачі отримують кошти в національній валюті України – гривні за плату та на умовах зворотності та строковості.

Аналіз Договорів позики та звернень, які надходять до Національного банку України, свідчить про систематичність надання на вебсайті сервісу “BitCapital” послуг кредитування, оскільки такі послуги надаються необмеженому колу осіб, на постійній основі і за плату, тобто з метою отримання доходу.

Надання таких послуг необмеженому колу осіб на постійній основі з метою отримання доходу свідчить про наявність ознак фінансової послуги з надання коштів у кредит у правочинах, що укладаються зі споживачами на сервісі “BitCapital”.

Таким чином, не зважаючи на те, що сторони оформили правочин позики, по суті між ними виникли кредитні правовідносини, оскільки зазначені договори містять усі ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит згідно із Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”.

Слід зазначити, що оформленню правочинів позики передують реклама сервісу “BitCapital” про надання в позику коштів у гривні, інформація про яку розміщена в мережі Інтернет, а також у рекламних смс-повідомленнях, які надсилаються потенційним позичальникам.

Також на сервісі “BitCapital” розміщена інформація про необхідність надання згоди потенційного позичальника – користувача сервісу “BitCapital” на отримання зазначеним сервісом, у тому числі на підставі партнерських угод чи

договору доручення, інформації про кредитну історію такого потенційного позичальника в бюро кредитних історій з метою отримання послуг на сервісі “BitCapital”.

Така поведінка притаманна діям фінансових установ, що здійснюють діяльність з надання коштів у кредит.

Водночас установа, що надає позики у віртуальних активах, за якими споживачі отримують грошові кошти на умовах зворотності, строковості та платності, порушує вимоги законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг у сфері споживчого кредитування, у тому числі щодо своєчасного надання споживачам перед укладенням договору про надання фінансової послуги необхідної, повної, доступної та достовірної інформації про фінансову послугу та про її надавача у визначеному законодавством обсязі, достатньої для прийняття споживачем свідомого рішення про отримання такої послуги або про відмову від її отримання. Зокрема, це вимоги, передбачені Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, Законом України “Про споживче кредитування”, Положенням про інформаційне забезпечення фінансовими установами споживачів щодо надання послуг споживчого кредитування, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 05 жовтня 2021 року № 100 (зі змінами), Положенням про вимоги до кредитодавця, нового кредитора, колекторської компанії та їхньої діяльності при здійсненні ними врегулювання простроченої заборгованості, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 09 липня 2021 року № 79.

Також аналіз Договорів позики свідчить про недотримання вимог законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг у частині вимог до договорів, а саме вимог: Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, Закону України “Про споживче кредитування”, Положення про додаткові вимоги до договорів небанківських фінансових установ про надання коштів у позику (споживчий, фінансовий кредит), затвердженого постановою Правління Національного банку України від 03 листопада 2021 року № 113 (зі змінами), Правил розрахунку небанківськими фінансовими установами України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит, затверджених постановою Правління Національного банку України від 11 лютого 2021 року № 16 (зі змінами).

Як свідчить інформація за результатами попереднього аналізу звернень, що надходять до Національного банку України, також порушуються:

права військовослужбовців на отримання пільг, передбачених Законом України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, зокрема щодо ненарахування процентів за кредитом;

права споживачів при здійсненні врегулювання простроченої заборгованості, зокрема це порушення вимог щодо взаємодії із споживачами та іншими особами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо

етичної поведінки), установлених Законом України “Про споживче кредитування” та Положенням про встановлення додаткових вимог щодо взаємодії із споживачами фінансових послуг та іншими особами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки), затвердженим постановою Правління Національного банку України від 04 серпня 2022 року № 170.

Частиною третьою статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” визначено, що Національний банк України в межах розподілу повноважень, визначених Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, у порядку, встановленому його нормативно-правовими актами, має право приймати рішення про належність або неналежність певних послуг чи операцій, які за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та/або спеціальними законами, до певного виду фінансових послуг, визначених частиною першою статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, а також про заборону надання певних послуг, що не передбачені частиною першою статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, але за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та/або спеціальними законами.

Відповідно до підпункту 1 пункту 18 розділу III Положення № 105 Національний банк України має право прийняти рішення про належність або неналежність певних послуг чи операцій, які за своєю суттю містять ознаки одного чи декількох видів фінансових послуг згідно з Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та/або спеціальними законами, до певного виду фінансових послуг, визначених частиною першою статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”.

Відповідно до підпункту 5 пункту 18 розділу III Положення № 105 Національний банк України має право прийняти рішення про заборону особі, яка потенційно здійснює безліцензійну діяльність, надавати послугу, щодо якої прийнято рішення про її належність до певного виду фінансових послуг.

Ураховуючи вищезазначене, для попередження подальшого порушення прав споживачів фінансових послуг у зв’язку зі значними ризиками, пов’язаними з отриманням послуг на сервісі “BitCapital” на підставі договорів позики, які містять ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит, керуючись статтею 15 Закону України “Про Національний банк України”, частиною третьою статті 4 Закону України “Про фінансові послуги та фінансові компанії”, пунктом 2, підпунктами 1, 5 пункту 18, пунктом 19 розділу III Положення № 105, Правління Національного банку України **вирішило:**

1. З метою захисту прав споживачів у сфері споживчого кредитування визнати у правочинах, що укладаються на сервісі “BitCapital”, наявність ознак фінансової послуги з надання коштів у кредит.

2. Заборонити установі “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752) надання споживачам на сервісі “BitCapital” послуг, які містять ознаки фінансової послуги з надання коштів у кредит.

3. Управлінню захисту прав споживачів фінансових послуг (Ольга Лобайчук) не пізніше дня, наступного за днем прийняття цього рішення, довести до відома установи “GOLDEN INTEREST GROUP LIMITED” (реєстраційний номер 15205752) це рішення шляхом його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України з дотриманням вимог Закону України “Про захист персональних даних”.

4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на начальника Управління захисту прав споживачів фінансових послуг Ольгу Лобайчук.

5. Рішення набирає чинності з дня його оприлюднення на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку України.

Голова

Андрій ПИШНИЙ